לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור אמר ליה לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ואכילת פרס דאורייתא היא א"ל [א]אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי (א)א"ל הנח לכותח הבבלי דליכא כזית בכדי אכילת פרס אי דקא שריף ליה מישרף בטלה דעתו אצל כל אדם אי מישטר קא שטר לא משכחת כזית בכדי אכילת פרס איתיביה שתי מדוכות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניו שתי קדירות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלו אלו לתוך אלו שתיהן מותרות שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואי סלקא דעתך כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרי' שאני אומר [ב]אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן היא איתיביה [ג]שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניהן שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו שניהן מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו תרומה לתוך תרומה נפלה ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס (א) אסור אמאי אמרינן שאני אומר

בשלמא

אלא משום דאמרינן היתר מצטרף לאיסור: **א"ל.** הכא היינו טעמא (ב) הואיל וחר לוקה עליו בכזית (א) דליכא תרומה כזית בכדי אכילת פרס חשיב לה כאילו א] הויא תרומה וכיון שנגע בו פסל מקום מגעו: **כזית בכדי אכילת פרס מי הוי לה** ג) **דאורייתא.** דמיחייב עלה מלקות: **א"ל אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר' אלעזר בכותח הבבלי.** דאית ביה קומניתא דנהמא בפרק ואלו עוברין (פסחים דף מג.) דקאמר ועל עירובו בולא כלום הא לא אפשר דלא הוי בכדי אכילת פרס שיעור כזית: **א"ל הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס אי דקא שריף מישרף.** שגומע ואוכל עד שגומע ממנו בכדי אכילת פרס: **בטלה דעתו אצל כל אדם.** שאין דרך אכילה בכך שאין אדם רגיל לאוכלו בעיניה לפי שהוא חריף ביותר ולא חייבתו תורה אלא דרך אכילה: **ואי משטר קא שטר.** שטובל בה פיתו לשם לפתן ואוכל. אבל כשום ושמן של תרומה להכי לוקה (ג) בכזית דאיכא ג)כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא: **מדוכות.** שנידוכין לתוכן תבלין: **ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס הוי חשיב מדאורייתא.** אמאי מקילין בהו כולי האי דאמרת שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה ולא לתוך חולין והאיכא למיחש שמא נפלה בשל חולין ואיכא כזית בכדי אכילת פרס: **ואלא מאי אמרת היתר מצטרף לאיסור הכא נמי אמאי אמרת שאני אומר.** והאיכא למיחש דילמא איכא (ד) ד)[בקדירה] השני תרומה בכזית פחות משהו והיתר משלימו לכזית: **אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן.** ה)ולא דייקינן בהו בכזית בכדי אכילת פרס דמדרבנן הן ולא מחמרינן ביה כולי האי:

בשלמא

אמר ליה לא. מאי לוקה עליו דקאמר כגון דאית כזית בכדי אכילת פרס ומשום דאכילה[1] מן האיסור בעצמו[2] לוקה וא"ת הא ניחא לגירסת רש"י דגרס וליבטיל דהשתא משני כיון דחזינא דלוקה על האיסור אלמא לא בטיל לענין איסורא וה"ה דלא ליבטל גבי טומאה אבל לגי' ר"ת דפריך והא לא הויא כביצה מן התרומה ואיך יפסלנה מאי משני השתא הואיל וחר לוקה על האיסור לחודיה בכדי אכילת פרס מ"מ היכי פוסל לתרומה וההיתר [הילך] מצטרף לאיסור לענין מגע והא לענין מלקות אין היתר מצטרף לאיסור וי"ל דלפר"ת ניחא[3] דה"ק כיון דלענין מלקות מהני ההיתר מצטרף[4] לאיסור ללקות עליו שהרי אם היה מלקט (עליו) האיסור מתוך המקפה ואוכלו לא היה לוקה עליו שאין דרך אכילה בכך כדפירשנו אלמא מהני ההיתר שאוכלו עם המקפה לצרפו לאיסור מלקות ה"נ יועיל ההיתר להצטרף לאיסור לאפסולי אע"פ שאין במקום מגעו כביצה גמגום: **לא** דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. שאם אוכל ממנו שיעור פרס שהן ארבע ביצים יש לו כזית תרומה ולהכי חייב ולא בטיל: **וכזית** בכדי אכילת פרס דאורייתא היא. אמר הר"ס דאע"ג דמתניתין היא בכריתות (דף יב:) כל אוכלים מצטרפים בכדי אכילת פרס הני מילי ב] לפסול חלב שהוא בעיניה אבל שבתערובות הואיל ואין היתר מצטרף לאיסור יתבטל דגם אם היה מלקט האיסור מתוך ההיתר ואוכלו בעיניה בכדי אכילת פרס ג]מיחייב על האיסור לחודיה ואע"פ שאין ההיתר מצטרף עמו וע"כ מתמה וכי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אפי' בכה"ג ומ"מ קשה לרשב"ם מאי פריך אפילו לא היה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא תיפוק ליה משום טעם כעיקר דהא איהו מייתי בסמוך משרת ליתן טעם כעיקר אלמא אוסר[5] בנותן טעם ואינו מתבטל וכ"ש הכא שהעיקר עצמו לא מתבטל ותירץ דהשתא ס"ל לאביי דטעם כעיקר אינו חייב אלא א"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת [כגון] שהבליע כזית יין בשני זיתים פת ואוכלו בבת אחת וסברא הוא שלא יהיה טעם חמור מן העיקר והעיקר עצמו ס"ל השתא שאינו חייב אלא אם אוכלו בבת אחת: **אי** הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי. דס"ד אמינא דיש בו כזית בכדי אכילת פרס בכותח הבבלי ולדידיה ולאו ניחא דההיא מקפה משמע ליה מטעם דהיתר מצטרף לאיסור והיינו לר"א דדריש כל אבל לרבנן דלא דרשי כל פשיטא ליה ד] (דלא) פליגי עליה אבל אמר דלוקה דקאמר לר' יוחנן משום סברא והא לא אשכחן דפליגי תנאי וא"ת ולימא דכי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי היינו כשאינו אוכל מן הכותח רק כזית מצומצם שלא אכל כזית מן האיסור ור' אלעזר מחייב דדריש כל היתר מצטרף לאיסור אבל אם אכל כל כך שהיה שם כזית בכדי אכילת פרס מודו רבנן שפיר דמיחייב וי"ל דמדקאמר התם בפ' אלו עוברין (פסחים מג.) על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בולא כלום משמע אפי' אכל מן הכותח הרבה אמרינן דלא מיחייב: **הנח** לכותח הבבלי דליכא כזית בכדי אכילת פרס דאי מישרף שריף ליה. לשון גימוע כמו שורפה חיה (ע"ז דף כט:): בטלה דעתו אצל כל אדם. בפסחים (דף מד.) פרש"י ואי מתרמי הכי מפטר שאין זה דרך אכילה [ונראה] מ"מ דלאי מתרמי הכי דמודו דחייב ובהכי לא איירי: **ואי** מישטר שטר ליה. מטבל בו [כדרכו]: ליכא כזית בכדי אכילת פרס וכה"ג נמי גבי שכר המדי דמפליג[6] נמי התם אע"ג דדרך לשתותו ביחד[7] אין דרך לשתות הימנו כל כך כוסות רצופין בכדי אכילת פרס דאי שתי להו רצופין בטלה דעתו אצל כל אדם: **שתי** מדוכות. ויש בהן תבלין ה]: ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמר שאני אומר. כיון דאי תרומה נפלה לתוך של חולין מיחייב מיתה זה האוכלה לא היה לנו לתלות להקל שאין סברא להש"ס לומר שאין בו כזית בכדי אכילת פרס: **אית** ספרים דגרסי אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמר שאני אומר. [וא"ת] לישני אביי אף כי אמר בההיא דמקפה היתר מצטרף לאיסור היינו כר' אלעזר דדריש כל והך כרבנן דלא דרשי כל וי"ל דלא ניחא ליה לאפלוגי תרי נתרי[8] ו] בהדי הדדי דלאי הך כר' אלעזר הך נמי ז] כולה ובכרך אלו עוברין ליתא בספרים ח]: אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן. דדגן תירוש ויצהר כתיב ולהכי תלינן לקולא: **שתי** קופות. ובהן תבואה: ואי ס"ד כו'. ה"ג בשלמא לדידי דאמרינן היתר מצטרף לאיסור [לא אמרינן] אלא כשהאיסור רבה [עליו] וקשה והלא כותח הבבלי נפיש היתירא ותו גבי מדוכות דדייק ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמר שאני אומר לישני ליה משום דנפישי חולין ואומר רבי דודאי במקום שיש נותן טעם כגון בכותח הבבלי ובמדוכות שהאיסור נותן טעם אז יהיה ההיתר מצטרף לאיסור [משא"כ הכא גבי קופות] ט] דכיון שהיתר רבה מיד נתבטל [האיסור] והדין הוא לתלות להקל וא"ת אם כן מה אנו צריכין שאני אומר תיפוק ליה דאף כי נפלה תרומה לתוך חולין בטלה מיד ברוב ויש לומר דהשתא ס"ד דתרומה בזמן הזה דאורייתא ובדאורייתא לא תלינן לקולא אי לא תרי טעמי מדא דרביה ועוד דשאני אומר וה"נ [פריך] אר' יוחנן בפ' הערל (יבמות פב.): **אלא** לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי. [תימה] למאי דאוקמת י] לפרש[9] דמיירי מין במינו ואין בו נותן טעם מאי קשיא ליה והא מין במינו דאורייתא ברובא בטיל ושפיר איכא תרי טעמי להיתירא רבייה ושאני אומר [ותירץ] דאם איתא דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא במין בשאינו מינו גם מין במינו אין לתלות להקל על ידי סמך רבייה דדין הוא שיחמירו בו חכמים כעין תורמא מין בשאינו מינו

והיה

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ח:

יב ב מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה ו:

יג ג מיי' שם (פ"י הלכה יז) ופי"ג הלכה יד:

נוסחת הריב"ן

א) ולאו זית ממש דוקא אלא דאיכא מן התרומה כזית בכדי שהוא אדם כדי אכילת פרס חשיב לה כאילו כולה הויא תרומה וכיון: ב) מדאורייתא: ג) דאיכא בכדי: ד) בכזית התם תרומה בכזית כו': ה) דמדאורייתא לא מחייב בתרומה אלא דגן תירוש ויצהר ותבלין לא דייקינן כו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה א"ל כו' חשיב לה כאילו כולה וכו' כנ"ל: ב] תוד"ה וכזית וכו' ה"מ לפסול. תיבת לפסול נמחק וצ"ב לאכול: ג] בא"ד בעיניה בכדי אכילת פרס מחייב על האיסור לחודיה אין מחייב על לחודיה נמחק וצ"ב האיסור לחודיה לא מחייב כצ"ל א"מ: ד] ד"ה אי הכי וכו' אבל לרבנן וכו' פשיטא ליה דפליגי עליה אבל אמה דלוקה כו' כצ"ל: ה] ד"ה שתי וכו' ויש בהן תבלין כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ואי ס"ד: ו] ד"ה אית ספרים וכו' וי"ל דלא וכו' תרי נתרי תיבת נתרי נמחק, וצ"ב כרייתא א"מ: ז] בא"ד הך נמי כולה. תיבת כולה נמחק וצ"ב כותיה. א"מ: ח] בא"ד ובפרק אלו עוברין ליתא בספרים. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא הנח לתרומת תבלין: ט] ד"ה שתי וכו' משא"כ הכא גבי קופות דמיירי דשתיהן מין אחד אין היתר מצטרף לאיסור דמין כצ"ל א"מ: י] ד"ה אלא וכו' תימה למאי דאוקמת לפרש. נמחק תיבת לפרש ונ"ב לעיל כצ"ל והוא בדבור הקודם וכפי הגהתנו שם א"מ:

הגהות התוספות

1. נ"ל דאכל. 2. נ"ל בעצמו כזית. 3. נ"ל ניחא. 4. נ"ל דמצטרף. 5. נ"ל איסור אוסר. 6. נ"ל דפליגי. 7. תיבת ביחד נמחק ונ"ל בעיניה מיהו. 8. נ"ל פתחי. 9. כמ"ש למאי דאוקמת לפרי', והוא הנכון כמבואר ברא"ש שכתבו לדברי התוס' כדבור שלפניו בשם ר"י.

פי' הרא"ש

ומשני האי לוקה בכזית דקאמר (לאו) [כגון] דאכל כזית איסור בכדי אכילת פרס שאם אכל פרס מן המקפה דהיינו ד' ביצים אכיל בגויה כזית וקי"ל דכל שיעור אכילת איסור כגון חלב ודם וכבותבת ביוה"כ מצטרף אכילתן בכדי שיעור שהיה זו שאם אכל כחרדל חלב וחזר ואכל עד שהשלים לכזית אם אין מתחלת אכילה עד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינוני מצטרף והוי כאילו אכל בבת אחת וחייב. וכזית בכדי אכילת פרס מי הוי דאורייתא. בתמיהא. הא דאמור רבנן דכזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס מי הוי דאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורים דקאמר לוקה אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח. נהי נמי דלא דרשי כל לרבות עירובו. הא אכיל כזית בכדי אכילת פרס. א"ל הנח לכותח הבבלי דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית אכילת פרס דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית בכדי א"פ בטלה דעתו ולאו אכילה היא לאיחייבי עלה כן פרש"י בפסחים. וי"מ דאי מתרמי דאכיל ליה ה"נ דחייב אבל לא איירי בהכי. אי משטר קא שטר מטבל בו כדרכו ליכא כזית בכדי א"פ: אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרינן שאני אומר

מסורת הש"ס

א) נ"ל אלא מאי היתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי אלא הנח כו', ב) (תרומות פ"ו משנה ה) פסחים ע: מד. יבמות פב. [תוספתא תרומות סוף פ"ו הא דלא מקשה ממשנה דתרומות פ"ו מ"ה עי' ר"ש שם], ג) [כרש"י שלפנינו דהתם אינו מבואר כל כך וברש"י דהכא ד"ה בטלה מבואר להדיא הכי],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כבדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן: (ב) רש"י ד"ה א"ל הכא היינו טעמא דהא דקאמר הואיל וחר וכו' דחשיב לה כאילו כולה הויא תרומה וכיון שנגע בו טבול יום פסל מקום: (ג) ד"ה ואי משטר וכו' להכי לוקה דאיכא כזית כצ"ל ותיבת בכזית נמחק: (ד) ד"ה ואלא מאי וכו' דלמא איכא במדוך השני:

מוסף רש"י

מאי כזית. מאי לוקה בכזית דקאמר, **דאיכא כזית בכדי אכילת פרס.** שאם אכל פרס ממנה שיעור ארבעה ביצים יש בו כזית תרומה, וקי"ל דכל שיעורי אכילת איסור כגון כזית של חלב ודם וכגון כותבת דיוה"כ, מצטרפין אכילת השיעור בכדי שהייה זו, שאם אכל כחרדל חלב וחזר ואכל כחרדל עד שהשלים לכזית, אם אין מתחלת האכילה ועד סופה יותר משהייה כדי אכילת פרס כאכילה ביעונית, מצטרף והוי כמו שאכלו בבת אחת וחייב, והכא נמי יש כאן תרומה כדי להצטרף כזית באכילת פרס ממנו (פסחים מד.). **ואכילת פרס דאורייתא היא.** בתמיה, הא דאמור רבנן כזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס, מי הוי מדאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורין, דקא אמרת לוקה ומתרצת משום דאיכא כזית מאיסור בר מהיתר (שם). **אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח.** נהי נמי דלא דרשי כל לרבות עירובו, הא אכיל מיהא מאיסור כזית בכדי אכילת פרס (שם). **הנח לכותח הבבלי.** דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית אכילת פרס, דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל, ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית מהרה להצטרף כשיעור אכילת פרס ממנו, בטלה דעתו. ולאו אכילה היא לחייבי עלה (שם). **ואי משטר קא שטר.** מטבל בתוכו כדרכו, ליכא כזית מן החמץ בכדי שהיית אכילת פרס, שבשאכל כדי אכילת פרס ממה שטיבל בתוכו לא אכל מן הכותח אלא מעט, או שני זיתים או ארבעה, וההוא פירורא ליכא מן החמץ כזית (שם). **שתי מדוכות.** שהתבלין נידוכין בתוכן פלפלין וזנגביל (שם). **אלו לתוך אלו.** ממדוכות לתוך הקדרות (שם). **מותרות.** קדרות חולין לזר (שם). **אמאי אמרינן שאני אומר.** ותלינן לקולא בעון מיתה, ודילמא תרומה לתוך חולין נפל וכי אכל לה איכא כזית תרומה בכדי אכילת פרס, אלא ס"ת אי נמי ודאי נפל לא מחייב משום כזית בכדי אכילת פרס אלא מדרבנן, וכי מספקא לן תלינן לקולא (שם). **הנח לתרומת תבלין דרבנן.** דראשית דגנך תירושך ויצהרך כתיב (שם). **שתי קופות.** גדולות ובתוכן דגן דהויא תרומה דאורייתא (שם). **ולפניהן שתי סאין.** של פירות (פסחים מד.). **ונפלו אלו.** הסאין **לתוך אלו.** הקופות וידוע לנו שהאחד נפל כזו והאחד כזו ואין ידוע אי זה כזו ואי זה כזו (שם). **מותרין.** פירות של קופות החולין, מותרין לזר כבתחלה אפילו אין קופה של תרומה כדי להעלות הסאה באחד ומאה (שם).

א) דת"ש דאיני מחה אפי' בכזית לחודיה. אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן. דראשית דגנך תירושך ויצהרך כתיב וכי מספקא לן תלי' לקולא. ב' קופות גדולות ובהן תבואה הויא תרומה דאורייתא:

א) נ"ל ונ"מ דלאו חייב רק בכזית לחוד.